

I evig selvrefleksjon

REPUBLISERING: I anledning Salongens tiårsjubileum kommer vi til å republisere ti tekster fra Salongens historie ukentlig over sommeren. Alle jubileumstekster kan leses [her](#). Vi republiserte først fem av Salongens mest leste tekster, og nå fem av redaksjonens favoritter. Tekstutvalget søker å reflektere den tematiske og sjangermessige bredden i Salongens publikasjoner.

«I evig selvrefleksjon» fra 2014 er et intervju med professor i idéhistorie Espen Schaanning, UiO. I intervjuet reflekterer Schaanning over sin fortid som idéhistoriker og den da kommende nedleggelsen av masterprogrammet i idéhistorie ved Universitetet i Oslo.

Den originale publiseringen kan leses [her](#).

I evig selvrefleksjon

// //]]>

INTERVJU: Idéhistorie skulle forandre samfunnet. Det trodde professor Espen Schaanning da han var ung student, og marxistisk historiefilosofi var i vinden. Har faget mistet sine visjonære avskygninger – og kanskje også seg selv?

Av Frida Skatvik

I snart sytti år har den norske idéhistorien lagt grunnleggende og evig foranderlige ideer under lupen. På armlengdes avstand har man sett hvor forskjellig ideer som ondskap, moral, staten og mennesket har utfoldet seg over tid, og en idéhistoriker vil kanskje hevde at man bare kan forstå seg selv i lys av det passerte.

Men det å kaste et undrende blikk på de tanker som driver oss er tomme kalorier på en institusjon som skal leve opp til framtidens samlede behov. Ikke bare i Norge, men i verden for øvrig, blir de statlige universiteter for tiden presset til å beskjære humaniora-fagene.

Fra høsten av nedlegges masterprogrammet i idéhistorie til fordel for et tverrfaglig masterprogram i europeisk kultur. Er idéhistoriefaget i krise, eller er vi vitne til en slags organisk prosess der faget flyter over faggrensene? Én ting er sikkert: Det er ikke første gang Espen Schaanning hører spørsmålet.

- Jeg husker at de samme spørsmålene ble stilt da jeg begynte på idéhistorie i 1978. *Hva er vitsen med idéhistorie? Er det nyttig?* Det er et fag i konstant selvrefleksjon, og slik tror jeg det kommer til å være i framtiden også, sier Schaanning.

Faktisk er idéhistorie uten identitetskrise et hittil usett fenomen. Helt siden det ble innført på Blindern i 1947 har faget levd et omflakkende liv: Før Institutt for Idéhistorie ble opprettet i 1966, sorterte idéhistorie under filosofi-instituttet. 24 år senere ble faget skjært inn under Institutt for Kultur og Samfunn, som skiftet navn til Institutt for kulturstudier i 1995. Deretter ble idéhistorie gjenforenet med filosofi under Institutt for filosofi, ide- og kunsthistorie og klassiske språk (IFIKK), og sannelig skulle heller ikke denne konstellasjonen vare evig.

LES OGSÅ: [Idéhistorie i endring](#)

For mange avhoppere

- Den nye omleggingen av faget er et insentiv fra oven, ikke et ønske fra idéhistorie, sier Schaanning, som heller ikke er blind for byrden:

- Problemet med masterprogrammet i idéhistorie er at det er så få som fullfører. Opptaket av masterstudenter ligger på mellom 15-20 hvert år, og det hadde i og for seg vært nok, om ikke frafallet hadde vært så stort. Bare halvparten av de som begynner på master fullfører. Han mener gjennomføringsproblemet ikke bare gjelder idéhistorie, men også for andre humanistiske fag.

Springer omleggingen ut fra myndighetenes ønske om å produsere færre NAV-klienter?

- Nja, det var nok heller tanken bak kvalitetsreformen, som ble iverksatt på begynnelsen av 2000-tallet. Da samlet man sammen idéhistorie med en rekke andre fag i et felles program. Tanken var at studentene skulle ha en spesiell kompetanse når de hadde gått et visst program. Det falt i fisk. Nå vil de ha mer «robuste» masterprogrammer, og så har man tenkt: Ligner ikke kulturhistorie og idéhistorie på hverandre? Hvorfor ikke slå sammen disse masterprogrammene, og utnytte kreftene på begge steder?

Hva har idéhistorie som ikke kulturhistorie har?

- Kulturhistorikerne har vært opptatt av stabbur, elgbæsj og bunader, mens vi har vært orientert mot Europa og elitekultur. Det er ingen kulturhistorikere – eller historikere for den saks skyld – som leser Kant og Hegel. Tradisjonelt har vi vært flinkere til å ta opp elitekulturen. Før var det knapt noen norske tenkere på pensum, men i de siste årene har vi i større grad tatt opp det norske, så

det er nok riktig at fagene ligner mer på hverandre nå enn før.

Så hva skal vi egentlig med idéhistorie?

- Det spørsmålet kan man stille både i stort og lite format. Hva skal man med humaniora? Spørsmålet om hva vi skal med idéhistorie, er ikke vesensforskjellig fra spørsmålet om hva vi skal med historiske fag. Jeg ser det hele som en arbeidsdeling. Vi kunne godt ha sortert under historie.

Så det er ikke et tap å miste masterprogrammet i idéhistorie?

- Spørsmålet er hva man får til innenfor de nye rammene. Det kan godt være det nye programmet i Europeisk kultur kan bli et stort løft både for idéhistorie og kulturhistorie. Fordelen med studiespesialisering er uansett at man kan rendyrke noen perspektiver. På idéhistorie har vi tradisjonelt hatt ambisjoner om å studere ulike epoker og felter for å skape et overblikk; et slags fugleperspektiv på vår kultur. Et historisk orienteringskart som forteller oss at det kunne ha vært annerledes. Slik belyser idéhistorien også vår egen tid. Det perspektivet tror jeg ikke finnes i så stor grad andre fag.

Kan dette tverrperspektivet brukes til noe, annet enn dannelselse for egen vinning?

- Helt siden jeg var student har jeg tenkt meg at idéhistorie skulle være et redskap til intervensjoner og innspill i den norske offentligheten. Men jeg vil ikke si at jeg har lyktes. For en måned siden la Justis- og beredskapsdepartementet fram en utredning på 250 tette sider om tilregnelighet, i kjølvannet av Breivik-saken. Jeg har skrevet tre bøker som omhandler akkurat denne problematikken, men ble ikke engang nevnt i litteraturlisten. Det er greit at folk er uenig med meg, men jeg blir jo ikke engang tatt med i diskusjonen! Jeg anser det som en fallitterklæring, sukker Schaanning.

Men gitt opp, det har professoren ikke. Neste år lanserer Espen Schaanning en ny bok – om speiderbevegelsen.